

**СТРАНИТЕ ОТ ИЗТОЧНА АЗИЯ
И СВЕТЪТ –
ВЗАИМООТНОШЕНИЯ И
ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ**

**НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ С
МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ 2012**

ДОКЛАДИ И СЪОБЩЕНИЯ

**Редактори: проф. д-р Александър Алексиев,
проф. д-р Александър Федотов, доц. д-р Со Йънг Ким,
проф. д-р Нако Стефанов, проф. д-р Светла Къртева-Данчева**

**Мястото на култа към свещените планини в рамките на съвременната
културна политика на Китай (илюстрирано от проекта „Парк на
културната промишленост в свещената планина Тай“)**

Евелина Хайн

**Abstract: The Sacred Mount Tai within the New Cultural Policy of China (Illustrated
by “The Sacred Mount Tai Cultural Industry Park”) by Evelina Hein.**

The article focuses on the significance of the sacred mount Tai within the current cultural policy of the People's Republic of China. The manner in which the phenomenon of the cult of mount Tai is exploited to gain financial benefits and to make advantage of the culture for China's soft power, will be shown.

Keywords: cult of sacred mountain, cultural policy, China, soft power, cultural reform

С легитимирането на Китай през 2010 година като държавата, втора в света по икономическа мощ и със стремеж да оглави тази класация в близките години, все по-актуална в самия Китай, а и извън него става темата за тъй наречената „мека мощ“ (soft power). Китайските управляващи, а също и общественото мнение в Китай все по-ясно осъзнават необходимостта от едновременно развитие на всички аспекти на „цялостната държавна мощ“. Разбираемо, Китай се стреми да използва всички лостове, включително и тези на културното си влияние, за да представи пред света един свой позитивен образ, който да работи за увеличаването на китайската роля в световната икономика и политика. От друга страна, интересът на външния свят към „меката мощ“ на Китай произтича от осъзнаването на обстоятелството, че съвременният глобализиран свят е обвързан с Китай по начин, безпрецедентен в историята на човечеството. Имаме всички основания да смятаме, че процесите на взаимна обвързаност и зависимост между Китай и всички останали субекти на международната сцена ще се задълбочават и занапред. Тъкмо това обяснява вниманието ни към темата за съвременната културна политика на китайската държава.

Разбира се, културната политика на китайската държава не е плод на последните няколко години и един поглед към времето след 1978 година, когато стартират реформите и отварянето на Китай към света, открива целенасочено внимание на държавата към културните традиции като към източник на национално самосъзнание. В последното десетилетие обаче на националната китайска култура се възлага новата задача да се превърне в печеливш дял от обществено-икономическото развитие на страната като заедно с това спомага и за представянето на величието на Китай пред външния свят. Особено интензивно се работи в тази посока през последните две-три години, като акцентът се поставя върху необходимостта от „реформа на културата и

гарантиране на националната културна сигурност“¹. На провения се в средата на октомври 2011 година шести пленум на 17-тия ЦК на ККП бе приета директива за „Ускоряване на културната реформа и на развитието на култура със социалистически характер в Китай“². Директивата изтъква, че „в наши дни мястото и ролята на културата в конкуренцията по „цялостна държавна мощ“ между страните са много по-изявени“³, от което се извежда и мисията на културната политика да защитава националната културна сигурност и да стимулира международното влияние на китайската култура. В директивата се заявява: „Великото възраждане на китайската нация включва и процъфтяването на китайската култура... Няма социална модернизация без разцвет и развитие на социалистическа култура.“⁴ Основното съдържание на желаната реформа накратко се състои в следното: превръщане на културната индустрия в „една от основните колони на икономическото и обществено развитие“ и в „ключов извор на националната сплотеност и креативност“⁵.

Избраният от нас пример с парка за културна индустрия в планината Тай цели да илюстрира някои от начините по които посочената по-горе културна политика се провежда в конкретни проекти. В тази връзка е необходимо първоначално очертаване на мястото на планината Тай в традиционната китайска култура. Това ще позволи да се изведе вътрешната логика за инструментализирането на подобен древен култ в полза на съвременната китайска концепция за „меката мощ на културата“⁶.

Планината Тай се намира в източната китайска провинция Шандун и е висока едва 1545 метра, а според други данни – 1532 метра или дори 1524 метра, но е признат първенец сред свещените планини в Китай заради важността си в историята и културата на Китай.

Още в предбудистката древност планината Тай има статут на свещено място, където отиват душите на починалите след смъртта и където се решава началото на всеки нов живот. В последвалите векове култът към божеството на планината Тай става основен елемент от култа към общо петте свещени планини, очертаващи даоистката религиозна карта на Китай, а самата планина е наричана 'Първенец сред петте върха'⁷. В имперската история на Китай този култ играе съществена роля в продължение на много династии. Именно в планината Тай през 219 г. пр. Хр. първият китайски император Цин Шъхуан прави жертвоприношенията, които владетелят дължи на Небето и на Земята като израз на връзката си с тях и на готовността си да изпълнява тяхната воля в управлението на страната⁸. Тази практика се установява като традиция и се съхранява от императорите на няколко следващи династии на Китай.

¹ <http://baike.baidu.com/view/2084240.htm>; http://www.gmw.cn/content/2010-07/29/content_1196519.htm.

² http://news.xinhuanet.com/politics/2011-10/27/c_111127812.htm

³ Пак там.

⁴ Пак там.

⁵ Пак там.

⁶ 文化软实力

⁷ 五岳之首

⁸ За това свидетелства и съчинението „Записки на придворния историк“ на Съма Цзен от I в. пр. Хр. <http://www.5156edu.com/html/20343/28.html>

Ето как постепенно самата планина се превръща в символ на могъществото и стабилността на цялата държава и това намира отражение и в китайския език. От прословутия китайски историк Съма Циен от I в. пр. Хр. тръгва изразът „*Всеки човек умира, но смъртта на един е по-тежка и от планината Тай (тоест значима, важна – Б.А.), а на друг – по-лека и от гъше перо (тоест без никакво значение – Б.А.)*“⁹ В началото на второто десетилетие на XXI век в поздравителната си реч към 18 конгрес на ККП новият лидер на ККП и КНР Си Дзинпин също използва планината Тай като символ, заявявайки, че „*отговорността на партията за бъдещето на Китай е по-тежка и от планината Тай*“¹⁰. Друга ярка илюстрация на значимостта на планината Тай за китайците е и фактът че в основите както на сградата на китайския парламент, така и на паметника на народните герои, издигнат на площад Тиенанмън в Пекин са вградени камъни от същата тази свещена планина. Знае се също така, че и новата сграда на китайското посолство във Вашингтон има в основите си 400 килограма гранитен къс от планината Тай¹¹.

Друг водещ мотив в култа към планината Тай е силата на женското божество (дъщеря или внучка на бога на планината) да дарява с потомство. Тъкмо на това вярване се дължи притегателната сила на свещената планина Тай за обикновените хора не само от провинция Шандун, където се издига тя, но също и за поклонници от цял Китай. Всяка година в нощта преди рождения ден на Майчицата от планината Тай¹² (както е известна богинята сред народа) нуждаещите се от нейната помощ поемат на поклонение от подножието на планината до върха ѝ, където при изгрев слънце поднасят дарове пред статуята на богинята и се молят за нейното милосърдие. Планината Тай е осеяна с храмове, олтари и всякакви други постройки, свързани с култа към тази богиня, както и с безброй магазинчета, сергийки и гостилнички в услуга на поклонниците и всички посетители.

Разбира се, има още много детайли от специфичната култура, свързана с планината Тай, но тук ще се ограничим с тези основни шрихи, достатъчни да се създаде първоначална представа за характера на култа към планината Тай. Може да се твърди, че именно поради обвързването на планината Тай с екзистенциалните теми за края и началото на живота култът към нея се радва на изключителна жизненост векове наред. В този контекст съвсем не е случайно, че в наши дни този култ бива целенасочено инструментализиран в рамките на новата държавна политика за превръщане на културата в печеливш отрасъл от народното стопанство и в органична част от „меката мощ“ на Китай.

Ярка илюстрация за това инструментализиране на древния култ в полза на съвременната китайска държава е реализирането на проекта „Парк на културната

⁹ 人固有一死，或重于泰山，或轻于鸿毛。

http://www.chinahexie.org.cn/a/zhonghuaguibao/kongzishuyuan/shuyuanwenhua/2011/1020/21867_2.html

¹⁰ <http://blog.huanqiu.com/336274/2012-11-15/2639881/>

¹¹ http://read.dangdang.com/content_2485341?ref=read-2-D&book_id=17502

¹² 泰山娘娘

промишленост в планината Тай¹³, изграждането на който започва през 2009 година.

Цялата площ на парка е близо десет квадратни километра, върху които се изграждат следните седем специализирани зони:

1. Екозона – възстановка на императорския маршрут за жертвоприношения към Земята и Небето.
2. Старинно селище – музей на открито на народни занаяти и обичаи.
3. База за синкретична международна култура под наслов „Място, добро за работа, живот, туризъм и култура“.
4. Зона за отдих и спорт: игрище за играта „чуейуан“¹⁴ и база, представляваща културата, свързана с тази игра.
5. Градина за чай „Дъщерята на божеството на планината Тай“, предлагаща отглеждане и дегустиране на чай в екосреда.
6. Зона за отдих с почивни станции.
7. Жилищна зона под названието „Да се завърнем в родното място“

Във всяка от изброените седем зони се пресъздава атмосферата от определена историческа епоха, през която императорите са почитали планината Тай като свещена.

Проектът визира функциите на изграждащия се в момента комплекс едновременно като център за търговия с произведения на китайското изкуство, център за туризъм и изпълнителски изкуства и център за конференции и изложения. В това преплитане на културата с предпримачеството и рекламата се търси гаранция за печелившата дейност на комплекса. Мотото, под което се работи е „Да изградим водещ национален център на културната промишленост, който да е сред най-добрите по рода си в света“¹⁵. Уточнява се, че комплексът ще предоставя на посетителите „възможности за хранене, ношувка, туризъм, пазаруване и забавления“, с което по сполучлив начин се обобщават начините по които модерният масов човек в Китай (а и не само там) прекарва свободното си време. На практика комплексът отнема ролята на планината Тай като сакрално място за осъществяване на връзка между профанния свят на хората и трансцендентното съвършенство на Свещеното, като с лозунга за „печелившо развитие на района“ изцяло секуларизира свещеното място и го подчинява на идеала за печалба тук и сега. От друга страна обаче идеята за синкретично профанно-религиозно преживяване е в основата на вековната китайска традиция на храмовите събори, която отлично се въплъщава и в храмовете на модерния потребител – МОЛ-овете. Това според нас е част от обяснението за нарастващата популярност на подобни „културни комплекси“ в съвременен Китай.

В примера с комплекса за културна промишленост в планината Тай проектът обещава да превърне района в „център на едно ново културно възраждане с

¹³ 泰山文化产业园 – http://yuanqu.ccitimes.com/index.php?m=yp&c=com_index&userid=1908

¹⁴ 捶丸 – азиатският предшественик на голфа.

¹⁵ “国内领先、世界一流”全国文化产业中心 – <http://tp.dzwww.com/zhuanti/pp100/info.jsp?id=99987>

привлекателна сила и конкурентоспособност в страната и чужбина“ като открие стотици нови работни места в изграждания там киноцентър, център за реклама и изложения и база за културни мероприятия. Амбицията на създателите е комплексът да се наложи като своеобразна запазена марка в отрасъла на културната промишленост. От този отрасъл като цяло се очаква ежегодно да създава продукт с добавена стойност с ръст от над 5% от БВП на Китай.

БИБЛИОГРАФИЯ

<http://baike.baidu.com/view/2084240.htm>;

http://www.gmw.cn/content/2010-07/29/content_1196519.htm;

http://news.xinhuanet.com/politics/2011-10/27/c_111127812.htm

<http://www.5156edu.com/html/20343/28.html>

http://www.chinahexie.org.cn/a/zhonghuaguibao/kongzishuyuan/shuyuanwenhua/2011/1020/21867_2.html

<http://blog.huanqiu.com/336274/2012-11-15/2639881/>

http://read.dangdang.com/content_2485341?ref=read-2-D&book_id=17502

http://yuanqu.ccitimes.com/index.php?m=yp&c=com_index&userid=1908

<http://tp.dzwww.com/zhuanli/pp100/info.jsp?id=99987>